

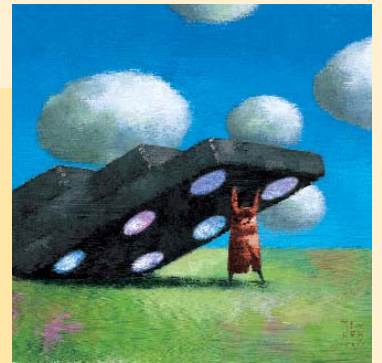

“De arbetande fattiga” i Europeiska unionen

informationsblad

“Kvalitet i arbetet är [...] ett nödvändigt villkor för både social integrering och regional sammanhållning. Hög risk för arbetslöshet, social utslagning och fattigdom går hand i hand med dålig utbildning, lågkvalificerade, lågt betalda och tillfälliga arbeten.”

Meddelande från kommissionen, *Förbättring av kvaliteten i arbetet (KOM(2003) 728)*.

VILKET är sammanhanget?

Ett av huvudmålen i Lissabonstrategin 2000 var att skapa fler och bättre jobb. Särskilda mål sattes upp för sysselsättningsnivån i EU som helhet (70 %) samt för kategorierna kvinnliga arbetstagare (över 60 %) och äldre arbetstagare (50 %). Social utslagning och fattigdom har också en framskjuten plats i strategin, som innehöll visionen om en union som är socialt sammanhållen, ekonomiskt framgångsrik och konkurrenskraftig.

Det påstås ofta att sysselsättning är det bästa skyddet mot fattigdom. Uppgifter på EU-nivå tyder emellertid på att 17 % av de egna företagarna och 6 % av de anställda är fattiga (definieras som personer med en inkomst som är mindre än 60 % av den ekvivalerade medianhushållsinkomsten). Begreppet “arbetande fattiga” syftar på arbetstagare som lever i ett hushåll där minst en person förvärvsarbetar och där hushållets inkomst (sociala transfereringar medräknade och efter skatt) ändå ligger under fattigdomsgränsen.

VARFÖR denna undersökning?

Problemet med fattigdom trots förvärvsarbete blir alltmer överhängande med tanke på att den genomsnittliga förekomsten av detta fenomen är högre i de nya medlemsstaterna. Det är en komplex och utmanande fråga för de europeiska företagen, eftersom fenomenet kan uppstå på grund av förhållanden som rör endera den enskilde eller hushållet. Huvudfaktorerna när det gäller enskilda personer är arbetet och kvalifikationerna. Avgörande faktorer med avseende på hushållet är hushållets inkomster och storlek.

Syftet med fondens projekt var att ta reda på hur stor denna grupp av arbetande fattiga är och vad som utmärker dem, samt att fastställa strategier för att hindra att fenomenet breder ut sig. Man undersökte också kopplingen mellan sysselsättning och strategier för social trygghet.

VILKA är slutsatserna?

Vilka är de arbetande fattiga?

- Arbetstagare kan vara fattiga till följd av att de egna inkomsterna är otillräckliga.
- Arbetstagare kan också vara fattiga om lönen inte räcker till för att lyfta hela hushållet ut ur fattigdomen. I detta fall är det situationen beträffande hushållet som förklarar fattigdomen.
- Det blir allt svårare för personer som hamnat i ett sidospår – huvudsakligen lågutbildade – att få ett bra fotfäste på arbetsmarknaden, som kräver kontinuerlig kompetensutveckling.

Fattiga arbetstagare

- 6 % av de anställda i EU (omkring 7,8 miljoner) räknades som fattiga 1999.
- Fattigdom bland anställda i länderna i södra Europa (7–10 %) är högre än EU-genomsnittet. Detta är också fallet i Frankrike, Luxemburg och Förenade kungariket.
- Fattigdom är mindre förekommande bland anställda i de nordiska länderna och i Belgien, Irland och Österrike (3–4 %), jämfört med EU-genomsnittet.

Fattiga egna företagare

- 14 % av de egna företagarna i EU låg under fattigdomsgränsen 1999 (3,1 miljoner människor).
- De lägsta fattigdomstalen bland de egna företagarna fann man i Belgien, Irland, Luxemburg, Förenade kungariket och i synnerhet Tyskland (endast 5 %).
- Grekland, Frankrike, Österrike, Portugal och Sverige har de högsta fattigdomstalen i fråga om egna företagare.

Fattiga arbetslösa

- Människor som är arbetslösa och söker arbete räknas in i kategorin fattiga förvärvsarbetande.
- 39 % av de anställda i EU räknades som fattiga 1999 (6,3 miljoner människor).
- I Belgien, Tyskland, Grekland, Frankrike och Portugal är mellan 30 och 40 % av de arbetslösa fattiga.
- Över 40 % av de arbetslösa är fattiga i Spanien, Italien, Luxemburg, Förenade kungariket och i synnerhet Irland, där över 50 % i denna grupp är fattiga.

Bidragande faktorer

- Lågavlönade arbetstagare löper större risk att hamna i fattigdom. Incidensen av låga löner ligger mellan 12,6 och 15,8 % i EU. 75 % av de lågavlönade är kvinnor. De flesta lågavlönade arbetstagare saknar också yrkesutbildning.
- Den största orsaken till fattigdom trots förvärvsarbete (upp till 75 % av alla fall) är strukturen på hushållen. "Magra" hushåll (med få personer och/eller liten grad av förvärvsarbete) löper stor risk. Den aktuella trenden mot mindre hushåll kommer sannolikt att leda till att denna grupp växer.
- Enfärdershushåll löper större risk att bli fattiga, även när föräldern förvärvsarbetar.
- Fattigdom trots förvärvsarbete kan bli en anledning till migration. Men många invandrare kommer sannolikt att fortsätta att vara kvar i kategorin fattiga förvärvsarbetande i mottagarlandet.

Åtgärder för att göra det lönsamt att arbeta

- Flera medlemsstater har utvecklat en särskild skattepolitik för att ta itu med problemen med arbetslöshet och fattigdomsfällor.
- Åtgärderna som skall göra det lönsamt att arbeta kan delas in i två breda kategorier: skattereduktion för lågavlönade arbetstagare och införandet av skattelättnader. Syftet är att öka nettointkomsterna och att uppmuntra (åter)inträdet på arbetsmarknaden.
- Exempel från Frankrike och Förenade kungariket visar att skattelättnader inte har någon större inverkan på deltagandet i arbetslivet.

Sociala åtgärder

- Det är svårt att avgöra i vilken grad system för inkomstersättning inverkar på hushållsinkomsten på grund av de många olika kombinationsmöjligheter som finns med avseende på sysselsättningsstatus och sammansättning.
- Sådana system är i ökande grad kopplade till obligatoriska aktiveringsprogram.
- Systemen för social trygghet varierar mellan länderna med hänsyn till nivå, täckning och kriterier för berättigande.

VAD händer nu?

Resultaten visar att det finns en grupp som kan betecknas som arbetande fattiga (även om den är heterogen till sin natur). Information och uppgifter finns emellertid i begränsad omfattning. Problemet med fattigdom trots förvärvsarbete är svårt att lösa med bara ett enda tillvägagångssätt. Det behövs fler ingående undersökningar om vad som är utmärkande för fenomenet fattigdom trots förvärvsarbete (hushåll och enskilda personer).

Arbets kvalitet och sysselsättning är fortfarande väsentliga faktorer. Lösningen för att minska och till slut få bort fenomenet fattigdom trots förvärvsarbete kan vara att utarbeta olika målinriktade åtgärder, som fokuserar på att förbättra såväl inkomsterna för de fattiga hushållen som arbets kvaliteten, samtidigt som hänsyn tas till utvecklingen av individuella tillgångar och hushållsbehov.

Deltagandet av samtliga sociala aktörer, däribland det civila samhället, arbetsmarknadens parter och politiker, har betonats som en av de viktigaste målsättningarna och villkoren i den europeiska sysselsättningsstrategin och i den öppna samordningsmetoden för social integrering.

Ytterligare upplysningar:

John Hurley på joh@eurofound.eu.int
<http://www.eurofound.eu.int/working/employment/workingpoor/>

Förvärvsarbetande med svag ekonomi i Europeiska unionen
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0467.htm>

Fondens arbete om liknande frågor

Tredje europeiska undersökningen om arbetsvillkor, 2000
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0121.htm>

Working conditions in the acceding and candidate countries
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0306.htm> (rapport)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0375.htm> (informationsblad)

Undersökningar om arbetsvillkor
<http://www.eurofound.eu.int/working/surveys/>

Livskvaliteten i Europeiska unionen
http://www.eurofound.eu.int/living/qual_life/

Perceptions of living conditions in an enlarged Europe
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF03113.htm> (rapport)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF03114.htm> (sammanfattning)

Low income and deprivation in an enlarged Europe
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF03105.htm> (rapport)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0434.htm> (sammanfattning)

Interactions between the labour market and social protection (seminarierapport)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0343.htm>

Integrated approaches to active welfare and employment policies
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0204.htm>